

שבע שבתות תמימות תהיינה –

השבת וספירת העומר

הרב חיים סבתו

בפרשת ספירת העומר הדגישה התורה כמה וכמה פעמים את המושג שבת¹: "וספרתם לכם ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות תהיינה; עד ממחרת השבת השביעית..."².

מדוע בפרשת ספירת העומר באה ההדגשה המופלגת הזאת על השבת? כמו כן, פרשת ספירת שבע השבתות של ימי העומר מקבילה כמעט בצורה מדויקת לפרשת ספירת שבע שבתות השנים עד היובל.

בעומר נאמר: "וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה, שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום"³.

ובספירת שבתות השנים נאמר: "וספרת לך שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה... וקידשתם את שנת החמישים"⁴.

מה פשר השוואה זו?

ובכלל, מהו הרעיון היסודי של ספירת העומר? כלומר, ספירת חמישים הימים מהקרבת עומר התנופה מן השעורים ועד הקרבת מנחה חדשה מן החיטים ביום החמישים?

וכפי דברי התלמוד במסכת מנחות⁵: "מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי" כלומר לא די בספירת הימים אלא יש לספור שבע שבתות, והדגש כאן הוא על השבתות.

מדוע יש לספור את ימי הקציר בשבע שבתות, ומדוע בכלל לספור אותם?

כדי להבין זאת נעיין במושג היסודי של השבת. השבת מעידה על בריאת העולם, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש"⁶. והיא גם

נועדה לקדושה ולמנוחה, מנוחת הגוף והנפש וחיזוק האמונה.

האדם העמל במלאכתו ימים רבים במשך הזמן יכול להפוך עבד למלאכתו, כל הגיגיו ומחשבותיו טרודות בה, עד שיחשוב שהמלאכה חזות הכול היא. ואם מצליח הוא במלאכתו, ירום לבבו. לפיכך ציוותה התורה לבנות את חיינו בסדר של שבועות, ובכל שבוע לשבות שבת אחת, להעיד על בורא עולם. ובאותו יום נאסרו עלינו המלאכות

1. מושג שהביא כידוע לויכוח הגדול עם הבייתוסים שהיו אומרים שהעומר אחר שבת ולא אחר יום טוב.

2. ויקרא כג, טו-טז. 3. שם. 4. שם כה, ח. 5. מנחות סו, ב. 6. שמות לא, יז.

כולם, לידע שלא המלאכה היא תכלית העולם, אלא שיש לעולמנו בורא, ויש לאדם תכלית רוחנית. 'חמדת ימים' היא השבת, מושכת היא מקדושתה על ימי החולין ונותנת להם את רוחניותם.

כיוצא בזה גם בשבתות השנים. החקלאי המשועבד לאדמתו יומם וליל, בחינת "מלך לשדה נעבד"⁷, יכול לטעות במשך השנים, וכפי שהזהירה התורה: "פן תאכל ושבעת, ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון, וכסף וזהב ירבה לך, וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלוך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים. ואמרת בלבבך, כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁸.

לפיכך ציוותה התורה על החקלאי להכניס גם את שנותיו למסגרת שבועית, ובשנה השביעית להעיד שהארץ לבורא עולם ניתנה. בשבת הארץ נאסרו עליו מלאכות האדמה והוא נמצא בעולם אחר, עולם חסד וקדושה. ושנת השמיטה מושכת היא מקדושתה על כל שבע שנות החולין.

ספירת שבע שבתות השמיטה עד קדושת שנת היובל, שנת החמישים, מחזקת עוד יותר עדות זאת. כידוע, ימי העומר ימי הקציר הם. תחילתם בקציר שעורים וחתירתם בקציר חיטים.

בימים אלה, כל מי שזרעו בדמעה ובאמונה עמוקה, ברינה יקצורו. וחשש גדול מקנן באותה שעה, שהקוצר את פרי עמלו ושמח בו שמחה רבה, ישכח א-לוה עושהו, בורא שמים אשר לו הארץ ומלואה. לפיכך ציוותה עליו התורה להכניס את חמישים ימי הקציר למסגרת של שבע שבתות כדי להזכיר לו שהקב"ה הוא הנותן לו כוח לעשות חיל ולעוררו לאמונה בבורא עולם.

נמצא, שימי ספירת העומר, שהם שיא ימי הקציר, הם גם ימי הצלחת האדם ופרי עמלו, והם גם ימי דין לו, האם יחטא במחשבה – "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה?" או שמא יזכור מי הוא הנותן לו כוח לעשות חיל?

ואולי אפשר לומר שלפיכך ציוותה התורה לספור בימי העומר שבע שבתות, ולתרגם את תקופת הקציר לשבע שבתות תמימות. שכשם שבכל שבוע כאשר שובת אדם מישראל בשבת, מעיד הוא על הבורא ועל תכלית הבריאה, כך בכל שמיטה מעיד הוא של מי הארץ, כך בימים אלה, בשבע השבתות, מעיד הוא למי היבול ולמי התודה על הקציר. ועל ידי כך בשעת עבודת האדמה, דבק הוא בבורא עולם.

7. קהלת ה, ח. 8. דברים ח, יז.

מעלת סעודות השבת

"אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה", ודרשו רז"ל: (מכילתא ויסע פרשה ד) היום לא תמצאוהו אבל לעוה"ב תמצאוהו, וביאור זה: כי ביום שבת לא ימצאו המן, אבל לעוה"ב ימצאו, יסוד המן הוא האור העליון בעצמו, ונזכרת מלת היום ג' פעמים בכתוב לרמז על שלוש סעודות בשבת. והנני מגלה סוד אשר הסתירו חכמי האמת בג' סעודות וארמזנו לך בכאן, ואומר: כי סעודה ראשונה היא סעודת הלילה היא מידת שמור, ונקראת בשם מלכות, ומזה האירו רז"ל את עיינינו שהיו אומרים בערב שבת: בואו ונצא לקראת כלה שבת מלכתא, ואמרו: בואי כלה בואי כלה, ועל כן הזכיר תחילה "אכלוהו היום", כי מילת אכלוהו מלשון כלה ואין מקדשים את האיש כי אם את האשה. סעודה שניה היא של שחרית והיא רמז למידת יסוד הנקרא שבת הגדול ועיקר קידוש אינו אלא ביום, ועל כן נקרא קידוש היום קידושא רבא, וכן תפלת ערבית אנו אומרים אהבת עולם ואותה של שחרית קורין רז"ל אהבה רבה, וידוע כי הלילה שמור והיום זכור, ועל כן אמר: "כי שבת היום לה'". סעודה שלישית היא של מנחה והוא חתימת היום, רמז לראשית הראשית שהוא עיקר הבניין וראשו ועל כן אמר: "היום לא תמצאוהו" כי מלת לא כמו אין, "כי החכמה מאין תמצא" כל זה ממטה למעלה והם סעודות לנפש בחיים האמיתיים בתענוג הקיים והנצחי, ומעתה הבן גודל מעלת המקיים שלוש סעודות ושכרו וזכותו הגדול בכוונה הגדולה והעליונה הזאת.

רבינו בחיי בשלה

יסוד עונג שבת

... והנה השבת באה לרומם את הקדושה הכללית והפרטית, "קודש היא לכם". עונג השבת באכילה ושתייה נכבד הוא מאד, כל זמן שיוכל האדם לרומם את כחותיו הטובים הרוחניים לרגלי התחזקות הכוחות הגופניים... ומגמת התענית השניה תהיה לרדוף שלימות הכוחות הגופניים בדרך התהפכות הטבע לטובה, עד שכל מה שיתרוממו כוחות הגוף יותר, יתרוממו ע"י זה ג"כ התכונות הנפשיות הטובות, שזהו יסוד עונג שבת ג"כ. ע"כ המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים, שאין צורך לצמצם כוחות הגופניים, כי לא יגדו כ"א יסעודו את הטוב האמיתי של השלמת הנפש. הרב אברהם יצחק הכהן קוק עין איה ברכות פרק חמישי אות לה